

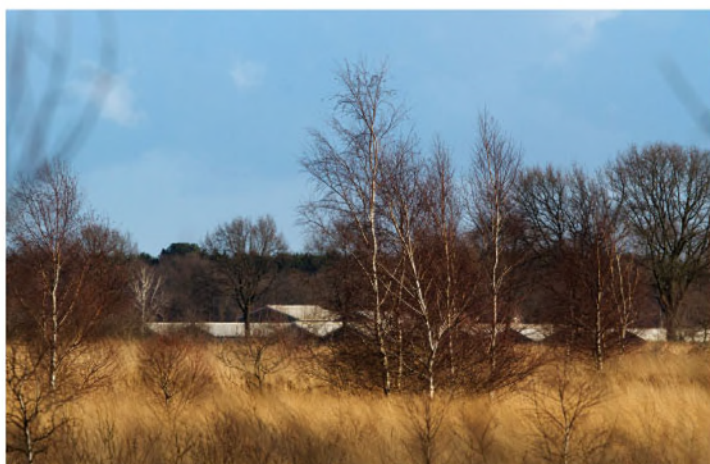

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Programma Zandwinning Ijsselmeergebied 2025–2050

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

2 mei 2024 / projectnummer: 3782

1 Advies voor de inhoud van het MER

Het Rijk (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) stelt het Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025–2050 op. Hiermee vernieuwt het Rijk het beleid voor de winning van bouwgrondstoffen in het IJsselmeergebied. Het IJsselmeergebied omvat het IJsselmeer en Markermeer en een aantal randmeren die met elkaar en de grote meren verbonden zijn (zie figuur 1). Het huidige beleid is toe aan actualisatie en de komende vijf jaar loopt een aantal ontgrondingsvergunningen af. De verwachting is dat de vraag naar bouwgrondstoffen de komende jaren hoog blijft. Het Programma Zandwinning IJsselmeergebied stelt voorwaarden aan toekomstige zandwinprojecten. Het Programma biedt duidelijkheid over:

- of er zandwinning kan plaatsvinden en zo ja, waar, hoe diep en hoeveel zandwinning kan plaatsvinden. Hierbij moet zandwinning binnen onder andere natuur- en milieुरandvoorwaarden vanuit wet- en regelgeving passen;
- de wijze waarop zandwinning bijdraagt aan de gebiedsdoelen in het IJsselmeergebied;
- hoe wordt bijgedragen aan de afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen bij zandwinning en transport.

Om de milieu- en omgevingseffecten van het programma in beeld te brengen, gaat de rijksoverheid een milieueffectrapport (hierna: MER) opstellen. Ter voorbereiding hiervan heeft zij een onderzoeksagenda opgesteld: de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD)¹. Het Rijk heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie) gevraagd om op basis van de NRD te adviseren over de inhoud van het MER.

De NRD is van goede kwaliteit en brengt de belangen die in het IJsselmeergebied spelen uitgebreid in beeld.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over het Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025–2050 het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- **Analyse van relevante internationale kaders en nationaal beleid:** Geef een overzicht van de internationale kaders en het nationaal beleid voor het IJsselmeergebied. Breng spanningen tussen de beleidsdoelen en zandwinning in beeld. Bepaal zo concreet mogelijk welke randvoorwaarden gelden voor zandwinning in het IJsselmeergebied als geheel en in deelgebieden.
- **Systeemanalyse van het IJsselmeergebied, aangevuld met historisch (onderwater)landschap:** breng met de al geplande systeemanalyse² het functioneren en de draagkracht van het IJsselmeergebied en deelgebieden in beeld. Vul de systeemanalyse aan met het thema historisch (onderwater)landschap. Voer een gevoeligheidsanalyse uit voor de effecten van klimaatverandering.

¹ Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Plan-MER bij Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025–2050. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 27 november 2023.

² De systeemanalyse van het IJsselmeergebied brengt in beeld hoe bodem, water en natuur in het gebied met elkaar samenwerken en welke invloed scheepvaart en opwekking van duurzame energie hebben. Wanneer deze processen goed in beeld zijn, kan onderzocht worden welk effect zandwinning zal hebben op het systeem van het IJsselmeergebied.

- **Landelijke afweging zandwinningslocaties:** geef aan via welk proces de randvoorwaarden voor en effecten van zandwinning in het IJsselmeergebied worden afgewogen tegen de randvoorwaarden voor en effecten van zandwinning elders.
- **Verdere concretisering van de alternatieven:** Geef bij alternatief 1 (geen zandwinning) aan of er verleende vergunningen voor zandwinning doorlopen in de programmaperiode en als dit zo is om hoeveel zand het gaat. Werk bij alternatief 2 (zandwinning voor gebiedsdoelen) de gebiedsdoelen verder uit en geef aan hoeveel zand hiervoor nodig is, ook in totaal. Geef bij alternatief 3 (maximale bijdrage aan landelijke zandbehoefte) aan hoe die bijdrage is bepaald in relatie tot de landelijke zandbehoefte.
- **Omgevingseffecten van de alternatieven:** Beschrijf de omgevingseffecten van de alternatieven en het voorkeursalternatief voor het gebied als geheel en de deelgebieden. Geef de effecten op natuur ook kwantitatief weer. Stel een Passende Beoordeling³ op en ga in op de opeenstapeling van drukfactoren zoals zandwinning, scheepvaart, visserij en recreatie. Vul het beoordelingskader milieueffecten aan met de onderwerpen waterkwaliteit, cultureel erfgoed, landschappelijke waarden en historisch (onderwater)landschap.
- **Mate waarin de doelen worden bereikt:** Geef aan in hoeverre de alternatieven bijdragen aan het behalen van de doelen van het programma.

Figuur 1: Overzichtskartaal IJsselmeergebied (bron: NRD).

³ Als niet kan worden uitgesloten dat een plan of project significante gevolgen heeft voor Natura 2000-gebieden, dan moet een Passende Beoordeling worden gemaakt. Daarin wordt dieper ingegaan op de gevolgen van het plan of project voor deze gebieden. In het IJsselmeergebied liggen zes Natura 2000-gebieden: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, Veluwerandmeren, Ketelmeer & Vossemeer en Zwarte Meer. Ook in de directe omgeving liggen enkele Natura 2000-gebieden.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de NRD. Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

Aanleiding MER

De Rijksoverheid stelt het Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025–2050 op. Het huidige beleid (Zand boven Water – beleidsnota oppervlaktedelfstoffenwinning wateren IJsselmeergebied 1991–2000) en het daarbij opgestelde MER zijn toe aan actualisatie.

Om de milieugevolgen van het programma in beeld te brengen wordt een MER opgesteld. Het programma zal kaders bevatten voor 'winning van mineralen', categorie B2 van Bijlage V bij het Omgevingsbesluit onder de Omgevingswet. Daarom is het verplicht om een milieueffectrapport op te stellen voor het programma (een zogenaamd 'plan-MER').

Daarnaast kan niet worden uitgesloten dat het programma negatieve gevolgen heeft voor de Natura 2000-gebieden in en om het IJsselmeergebied. Hiervoor moet een zogenaamde Passende beoordeling worden opgesteld. Dit leidt ook tot de plicht om een plan-MER op te stellen.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de minister van Infrastructuur en Waterstaat – besluit over het Programma Zandwinning IJsselmeergebied.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3782](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Achtergrond, beleid en besluiten

2.1 Achtergrond

De NRD beschrijft de aanleiding en het doel van het programma. Het huidige beleid is toe aan actualisatie. Ook loopt de komende vijf jaar een aantal ontgrondingsvergunningen in het gebied af en vermindert het aantal nog te verdiepen vaargeulen. De landelijke vraag naar bouwgrondstoffen blijft hoog. Deze grondstoffen zijn nodig voor de bouw van woningen, bedrijfsgebouwen en infrastructuur.

Het IJsselmeergebied is het grootste merengebied van Noordwest-Europa. Het omvat het IJsselmeer, Markermeer en randmeren. Het gebied is een belangrijke bron van zand en vervult een cruciale rol in de zoetwaterbeschikbaarheid, waterberging en waterveiligheid in Nederland.

Grote delen van het gebied zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland. De weidsheid en grootschaligheid van het gebied zijn van grote ecologische betekenis. Zeer grote aantallen watervogels vinden er voedsel en ruien er, vooral viseters (zoals Fuut, Aalscholver en Nonnetje) en vogels die hun voedsel op de bodem van het meer zoeken (zoals Kuifeend, Tafeleend en Toppereend).

Het gebied heeft een belangrijke economische functie voor scheepvaart, visserij en recreatie en heeft landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Ook vindt er opwekking van windenergie plaats. Het scheppen van nieuwe mogelijkheden voor zandwinning vraagt daarom om een zorgvuldige afweging tussen functies en belangen.

Naast in het IJsselmeergebied worden in Nederland ook in de Noordzee, Zuidwestelijke Delta, grote rivieren en op land oppervlaktedelfstoffen gewonnen.

Beschrijf in het MER de achtergrond van het Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025-2050.

2.2 Beleidskader

Internationale kaders en verdragen

Voor de omgevingskwaliteit van het IJsselmeergebied gelden verschillende internationale kaders en verdragen, zoals op Europees niveau de Kaderrichtlijn water (KRW, 2000) en de Vogel- en Habitatrichtlijn (1979/1992). Om uitvoering te geven aan de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn beschermingszones aangewezen: de Natura 2000-gebieden. Daarnaast heeft Nederland zich verbonden aan een aantal internationale verdragen, zoals het Biodiversiteitsverdrag (1992) en het Verdrag van Ramsar (overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels, 1971)⁴.

Voor archeologie is het Verdrag van Malta (Valletta, 1992, door Nederland bekrachtigd in 2007) van belang. Het verdrag beoogt behoud en bescherming van het archeologisch erfgoed als bron van Europa's collectieve geheugen en zet daarbij de ruimtelijke ordening in als beheersinstrument.

De omgevingskwaliteit van het IJsselmeergebied voldoet nu nog niet aan alle normen en uitgangspunten van deze kaders en verdragen. Zandwinning mag daarom geen verslechtering teweegbrengen. Hierover zijn ook enkele zienswijzen ingebracht⁵.

Maak een analyse van de inhoud en consequenties van internationale en Europese beschermingsregimes voor het IJsselmeergebied. Breng spanningen tussen deze

---

⁴ Zie het Compendium voor de Leefomgeving voor meer informatie over Wetlands van de Conventie van Ramsar: [Wetlands van de Conventie van Ramsar, per 2024 | Compendium voor de Leefomgeving \(clo.nl\)](#).

⁵ De combinatie van bewonersgroepen, Stichting Gaasterlân Natuerlân, Vogelbescherming Nederland en IJsselmeervereniging brengt onder meer in dat zandwinning in het IJsselmeergebied strijdig is met aangenomen wetten en verdragen. Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk brengt onder meer in dat niet alleen getoetst moet worden op het positieve of negatieve effect op de huidige situatie, maar ook op de situatie die uiteindelijk nodig is om de soorten van het IJsselmeergebied in een gunstige staat van instandhouding te brengen.

beschermingsregimes en zandwinning in het IJsselmeergebied in beeld. Bepaal op basis van deze analyse zo concreet mogelijk welke randvoorwaarden er vanuit internationale kaders gelden voor zandwinning in het IJsselmeergebied.

Nationaal beleid

De ontwikkeling van het Programma IJsselmeergebied krijgt daarnaast vorm binnen het beleid voor de leefomgeving in Nederland en de nationale ambities en doelen voor het IJsselmeergebied.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI, september 2020)

Landschapskwaliteit is een belangrijk thema in de Nationale Omgevingsvisie. Het IJsselmeergebied is één van de acht landschappen waarvoor het Rijk zich aanvullend wil inzetten, vanwege de grote waarde van de meren en waterwerken voor Nederland. Rijk en regio werken samen via de Agenda IJsselmeergebied 2050 waarin drie ambities centraal staan:

1. Het IJsselmeergebied als een landschap van wereldklasse.
2. Het IJsselmeergebied als een toekomstbestendig water- en ecosysteem.
3. Het IJsselmeergebied van vitaal economisch belang voor Nederland.

Contourennotitie Nota Ruimte (september 2023)

De Contourennotitie van de Nota Ruimte gaat over het rechtvaardig verdelen van de ruimte en rentmeesterschap. Centraal staan behoud en waar mogelijk verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving, ook voor toekomstige generaties. Deze visie komt tot uitdrukking in drie leidende principes:

1. Recht doen aan volgende generaties: niet afwentelen.
2. Recht doen aan schaarste: meervoudig ruimtegebruik.
3. Recht doen aan eigenheid van regio's: gebiedskenmerken centraal.

Ook wordt in de Contourennotitie aangegeven dat er fors ingezet wordt op herstel en toekomstbestendig maken van het water- en bodemsysteem. Daarbij wordt aangesloten bij het natuurlijke systeem. Het water- en bodemsysteem vormt het vertrekpunt bij de ordening en inrichting van ruimtelijke functies ("water en bodem sturend"). Dit uitgangspunt heeft consequenties voor zandwinning in het IJsselmeergebied.

Nationaal Waterprogramma 2022–2027 (maart 2022)

In het Nationaal waterprogramma staat dat winning van suppletiezand, ophoogzand, grind, bouwzand en metselzand in de rijkswateren van nationaal belang is. Voor de winning van bouwgrondstoffen geldt dat winning is toegestaan als dat de waterveiligheid, de scheepvaart en de ecologische kwaliteit niet schaadt. Daarnaast moet de winning op een maatschappelijk aanvaardbare wijze gebeuren. In het IJsselmeer geldt het multifunctionaliteitscriterium⁶. Tijdens de planperiode wordt bekeken of de huidige kaders (Beleidsregels ontgrondingen in rijkswateren) nog voldoen voor de winning van bouwgrondstoffen in rijkswateren of dat deze kaders aangepast moeten worden.

---

⁶ Het multifunctionaliteitscriterium houdt in dat wordt nagegaan hoe zandwinning ondersteunend kan zijn aan andere gebiedsfuncties en waar mogelijk aan specifieke gebiedsdoelen, zoals een duurzaam en robuust ecosysteem, waterveiligheid, zoetwatervoorziening, duurzame energie of verkeer over water.

Nationaal Deltaprogramma (sinds 2010 jaarlijks)

Het Nationaal Deltaprogramma beschermt Nederland tegen overstromingen, zorgt voor voldoende zoetwater en draagt bij aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting. De Deltabeslissing IJsselmeergebied gaat specifiek over het peilbeheer van het IJsselmeer en Markermeer in relatie tot de zoetwatervoorziening, waterveiligheid en de waterafvoer naar de Waddenzee. Met flexibel peilbeheer van het IJsselmeer wordt ingespeeld op klimaatverandering en de daarmee samenhangende zeespiegelstijging. In 2023 werd besloten om het waterpeil in het IJsselmeer en Markermeer iets te verhogen om meer zoetwater beschikbaar te hebben in de zomer en verzilting te bestrijden. Na 2050 kan het gemiddelde winterpeil in het IJsselmeer en het Markermeer maximaal 30 centimeter meestijgen met de zeespiegel, om zo nodig te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen⁷.

Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW, sinds 2018)

Ook geldt voor het IJsselmeergebied de Programmatische Aanpak Grote Wateren. Deze heeft als doel de ecologische waterkwaliteit te verbeteren en de natuur te versterken.

Ontwerp programma integraal riviermanagement (IRM, december 2023)

Binnen het Ontwerp programma integraal riviermanagement werken het Rijk en de regio's samen om het rivierengebied toekomstbestendig te maken. Aanpassingen van de rivieren hebben geleid tot rivierbodemerrosie en bodemdaling. Hierdoor zakt het water en treedt in de uiterwaarden verdroging op. Klimaatverandering versterkt deze problemen. Voor de Maas en Rijnakken wordt ingezet op het beëindigen van ontgroningen (winning van zand en grind) in het zomerbed, tenzij er een (zwaarwegend) algemeen belang is, zoals vaargeulverdieping. De beëindiging van zandwinning in deze rivieren kan leiden tot een grotere behoefte aan zandwinning in het IJsselmeergebied.

Spanning tussen doelen

De hierboven genoemde nationale beleidsnota's en programma's bevatten doelen die op gespannen voet staan met zandwinning in het IJsselmeergebied. Maak daarom een analyse van de inhoud en consequenties van nationaal beleid voor de omgevingskwaliteit in het IJsselmeergebied. Breng spanning tussen deze beleidsdoelen en zandwinning in beeld. Bepaal op basis van deze analyse zo concreet mogelijk welke randvoorwaarden er vanuit nationale beleidskaders gelden voor zandwinning in het IJsselmeergebied.

2.3 Brede afweging

Landelijke zandbehoefte en mogelijke winningslocaties

De NRD gaat over het Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025–2050. Het onderzoek naar de mogelijkheden voor zandwinning in het IJsselmeergebied vormt echter onderdeel van een bredere, landelijke afweging. Er wordt namelijk ook in zee, langs de grote rivieren en op land zand gewonnen. Het is daarom belangrijk om een totaalbeeld te krijgen van de behoefte aan verschillende soorten zand in Nederland en waar deze verschillende soorten zand gewonnen kunnen worden. Er zijn immers grenzen aan de mogelijkheden voor zandwinning die onder meer samenhangen met waarden op het gebied van natuur, water, archeologie en landschap.

---

⁷ Bron: [Deltabeslissing IJsselmeergebied | Gebieden | Deltaprogramma](#).

Momenteel wordt er in opdracht van het Rijk een scenariostudie uitgevoerd naar de landelijke vraag naar zand en grind tot 2050. Daarin wordt rekening gehouden met de transitie naar een circulaire economie, de huidige woningbouwopgave, demografische ontwikkelingen en aanpassingen voor klimaatadaptatie.

Met een landelijke afweging rondom (bouw)grondstoffen wil het Rijk inzicht krijgen in de consequenties van besluiten die in verschillende gebieden genomen worden voor de vraag en het aanbod van bouwgrondstoffen. Bij voorkeur wil men die besluiten vooraf integraal afwegen.

Het Ministerie van IenW geeft aan dat er een wisselwerking is tussen het Programma Zandwinning IJsselmeergebied en de landelijk afweging.

Het Programma en bijbehorende MER bieden inzicht in of en hoeveel grondstoffen er vanuit het IJsselmeergebied gewonnen kunnen worden. Het biedt daarmee inzicht in de bijdrage aan de landelijk benodigde hoeveelheid bouwgrondstoffen.

Geef in het MER aan via welk proces de randvoorwaarden voor en omgevingseffecten van zandwinning in het IJsselmeergebied worden afgewogen tegen de randvoorwaarden voor en omgevingseffecten van zandwinning elders.

2.4 Te nemen besluit(en)

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen omdat de minister van Infrastructuur en Waterstaat gaat besluiten over het Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025–2050. Er zullen ook andere besluiten genomen worden die van invloed zijn op de realisatie van het programma. Zo is in paragraaf 2.3 besproken dat op verschillende plaatsen in Nederland besluiten worden genomen die gevolgen hebben voor de vraag en het aanbod van bouwgrondstoffen. Geef in het MER aan welke besluiten dit zijn, hoe de verschillende besluiten samenhangen, wie daarvoor het bevoegd gezag is, in welke volgorde de besluiten genomen worden en wat globaal de planning is. Besteed hierbij ook aandacht aan eventuele gevolgen van het MER voor de Beleidsregels ontgrondingen in rijkswateren 2022.

Het Programma geeft kaders voor zandwinning in het IJsselmeergebied. Wanneer een initiatiefnemer zand wil winnen, is een omgevingsvergunning nodig waarvoor een projectmer-(beoordelings)plicht geldt. Geef in het MER aan hoe het programma wordt vertaald naar individuele projecten/vergunningen en hoe daarbij het milieubelang wordt meegewogen.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Ambities en doelen

Met het vernieuwen van het zandwinbeleid voor het IJsselmeergebied wil het Rijk meer regie nemen over de bijdrage die het IJsselmeergebied kan leveren aan de vraag naar

bouwgrondstoffen. Het heeft als doel dat zandwinning in het IJsselmeergebied samenhang krijgt met andere doelstellingen in het gebied.

Volgens de NRD moet het programma Zandwinning IJsselmeergebied duidelijkheid bieden over:

- of er zandwinning kan plaatsvinden en zo ja, waar, hoe diep en hoeveel. Hierbij moet zandwinning binnen onder andere natuur- en milieुरandvoorwaarden passen die vanuit wet- en regelgeving worden gesteld;
- de wijze waarop zandwinning bijdraagt aan een of meer gebiedsdoelen in het IJsselmeergebied;
- hoe wordt bijgedragen aan de afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen bij zandwinning en transport.

De gebiedsdoelen die de NRD benoemt volgen uit het Nationaal Waterprogramma 2022 – 2027 en de Agenda 2050 IJsselmeergebied. Het gaat om de volgende gebiedsdoelen:

- een duurzaam en robuust aquatisch ecosysteem;
- het garanderen van waterveiligheid;
- borging van de zoetwatervoorziening;
- opwekking van duurzame energie met respect voor kernkwaliteiten;
- vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer over water.

De Commissie adviseert om in het MER de doelen van het programma op de volgende punten verder toe te lichten:

- **Afbakening van het programmagebied en de gebiedsdoelen:** Geef op kaart de grenzen van het gebied aan waar het programma zich op richt. Maak duidelijk of de dijken en de aan het IJsselmeer gelegen dorpen en steden ook bij het programmagebied horen. Geef daarnaast aan hoe wordt omgegaan met Natura 2000-gebied Rijntakken, dat in verbinding staat met het IJsselmeergebied. Geef op kaart aan welke gebieden op voorhand zijn uitgesloten van zandwinning, zoals de gebieden met een waterkolom van minder dan 3 meter. Werk de gebiedsdoelen verder uit en motiveer de afbakening ervan.
- **Lange termijnperspectief:** Het programma loopt van 2025 tot 2050. Wanneer in deze periode op grote schaal zand gewonnen zou worden, wordt het IJsselmeergebied steeds dieper. Geef daarom een doorkijk naar de periode na 2050. Is dan het maximum van de zandwinning bereikt? Hoe wordt het IJsselmeergebied overgedragen aan volgende generaties? Eén van de leidende principes uit de Contourennotitie van de Nota Ruimte is immers: 'Recht doen aan volgende generaties'.
- **Gebiedsspecifieke effecten:** Geef in het MER de effecten van zandwinning op verschillende plekken in het IJsselmeergebied weer. De verscheidenheid binnen het IJsselmeergebied moet leidend zijn bij de beoordeling van de effecten. Zo wordt de effectmeting bruikbaar om in het programma uitspraken te doen over de mogelijkheden van zandwinning in deelgebieden.

3.2 Alternatieven

Het alternatievenonderzoek vormt de kern van een MER. Het MER krijgt de grootste meerwaarde voor de besluitvorming wanneer de te onderzoeken alternatieven onderling sterk verschillen, zodat de 'hoeken van het speelveld' verkend kunnen worden. Mogelijk conflicteren sommige ambities met elkaar. Door verschillende alternatieven te onderzoeken kunnen weloverwogen keuzes worden gemaakt.

In de NRD wordt aangekondigd dat in het MER de volgende alternatieven worden onderzocht:

1. Geen zandwinning.
2. Zandwinning voor de gebiedsdoelen
  - Variant A: verspreide, ondiepe winning.
  - Variant B: geconcentreerde diepe winning.
3. Maximale bijdrage aan landelijke zandbehoefte, met onderscheid tussen:
  - Variant A: verspreide, ondiepe winning.
  - Variant B: geconcentreerde, diepe winning.

De NRD geeft aan dat de alternatieven per watersysteem zijn uitgewerkt. Er is binnen het IJsselmeergebied onderscheid gemaakt tussen de volgende watersystemen:

- IJsselmeer;
- Markermeer en IJmeer;
- Gooimeer en Eemmeer;
- Veluwemeer, inclusief Nuldernauw, Wolderwijd en Drontermeer;
- Ketelmeer/Vossemeer en Zwartemeer.

Wanneer het onderzoeksgebied zich beperkt tot het IJsselmeergebied, vertegenwoordigen de alternatieven inhoudelijk de hoeken van het speelveld. De alternatieven schetsen globale zoekgebieden. Geef aan hoe deze globale zoekgebieden worden gekozen.

Alternatief 1: Geen zandwinning

Alternatief 1 geeft nuttige informatie door in beeld te brengen welke omgevingseffecten optreden als de zandwinning in het IJsselmeergebied compleet beëindigd zou worden.

Geef aan of alternatief 1 betekent dat er helemaal geen zandwinning meer plaatsvindt of dat er binnen bestaande concessies toch nog enige tijd zand wordt gewonnen (uitsterfconstructie). Als dit het geval is, geef dan aan om welke hoeveelheid zand het gaat.

Alternatief 2: Zandwinning voor gebiedsdoelen

Bij alternatief 2 wordt volgens de NRD de minimale hoeveelheid zand gewonnen om de gebiedsdoelen te realiseren en zo maximaal bij te dragen aan de verbetering van het IJsselmeergebied.

Werk in het MER de gebiedsdoelen verder uit en motiveer waarom voor deze afbakening is gekozen (zie ook de zienswijze van de gemeente Lelystad)⁸. Geef ook aan welke hoeveelheid zand (ook in totaal) voor de realisatie van de gebiedsdoelen nodig is en of dit haalbaar is met alleen winning in het IJsselmeergebied.

Geef bij de beoordeling van de effecten van alternatief 2 aan hoe wordt omgegaan met de positieve en negatieve bijdragen aan de gebiedsdoelen (zie verder hoofdstuk 4). Het is immers mogelijk dat de zandwinning een positief effect heeft op het ene gebiedsdoel, maar een negatief effect op het andere. Ook is het mogelijk dat zandwinning zowel een positieve als negatieve bijdrage levert aan een gebiedsdoel.

Alternatief 3: maximale bijdrage aan landelijke zandbehoefte

Voor alternatief 3 is het noodzakelijk om informatie te benutten uit de scenariostudie naar de ontwikkeling van de landelijke vraag naar zand en grind tot 2050. De NRD gaat uit van een

---

⁸ De gemeente Lelystad brengt met haar zienswijze onder meer in dat de gebiedsdoelen in de NRD te smal gedefinieerd zijn. De gemeente Lelystad mist raakvlakken met de opgaven waar ze samen met Rijk en provincie aan werkt.

vraag van 12 miljoen m³ zand per jaar. Dit is gebaseerd op het maximum dat in de afgelopen dertig jaar jaarlijks door andere partijen dan het Rijk werd gewonnen (domeinplichtige zandwinning). De domeinvrije winning door het Rijk zelf is in deze schatting niet meegenomen omdat deze niet bekend is. Dit betekent dat de genoemde jaarlijkse behoefte van 12 miljoen m³ zand per jaar waarschijnlijk een onderschatting is. Hierover zijn verschillende zienswijzen ingediend⁹.

Geef bij alternatief 3 aan hoe de te winnen hoeveelheid zand is bepaald, in relatie tot de landelijke zandbehoefte. Betrek daarbij zowel de domeinplichtige als domeinvrije zandwinning.

4 Milieugevolgen en doelbereik

4.1 Algemeen

Effecten

De winning van grote hoeveelheden zand kan belangrijke effecten hebben op het bodem- en watersysteem en daarmee op de waterberging en -veiligheid, beschikbaarheid van zoetwater, natuur en het gebruik van het IJsselmeer voor scheepvaart, visserij en recreatie. Voor een goede (bestuurlijke) afweging is inzicht nodig in de effecten van het programma op de omgeving en het bereiken van de doelen. Het MER moet dit helder beschrijven voor de alternatieven. Breng de effecten zo concreet mogelijk in beeld, passend bij het besluit. Geef aan welke effecten plaatsvinden in de ontgrondingsfase en welke in de fase na herinrichting. Ga daarbij ook in op de opeenstapeling van de drukfactoren zandwinning, scheepvaart, visserij en recreatie.

Methoden van zandwinning

Het is belangrijk om in het MER een beeld te geven van de methoden van zandwinning, om de effecten onder water en aan het oppervlak te onderzoeken. Dit kan door een beschrijving op te nemen van de winningsmethoden. Ga daarbij in ieder geval in op de inzet van materieel, kenmerken van de winputten, de periode van winning (tijdsduur en seizoenen), benodigde (onderwater)depots, wijze van afvoer van zand en herinrichting/stabilisering van de winlocaties en de milieueffecten die met deze werkzaamheden gepaard gaan. Geef daarbij aan hoe het gebruik van fossiele brandstoffen bij de zandwinning en het transport kan worden afgebouwd.

Gebruik in het MER eenduidige definities voor de diepte van de zandwinning. Te denken valt aan gemiddelde winddiepte, roerdiepte (als tijdelijke extra diepte voor het zandwinproces) en opleverdiepte (als de bodem na beëindiging van de winning wordt opgehoogd). Maak bij de effectbeschrijving duidelijk welke dieptes per effect relevant zijn.

Bestaande en referentiesituatie

Om de omgevingseffecten van de verschillende alternatieven goed in beeld te kunnen brengen is een nulmeting essentieel. Breng de bestaande toestand van het milieu en het

---

⁹ De zienswijzen van Boskalis, Van Oord en de NVLB brengen onder meer in dat de jaarlijkse zandbehoefte naar verwachting een stuk groter zal zijn dan de geschatte 12 miljoen m³, aangezien deze is gebaseerd op de domeinplichtige zandwinning. Ook de domeinvrije zandwinning (door het Rijk zelf) moet in de schatting meegenomen worden.

landschap in het IJsselmeergebied in beeld en beschrijf daarbij ook nauwkeurig de bestaande domeinplichtige en domeinvrije zandwinningen. Benoem de knelpunten en kansen. Hierbij is het belangrijk om voor het thema natuur naast een kwalitatieve beschrijving ook kwantitatieve data te gebruiken.

Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van autonome ontwikkelingen. Daarbij wordt onder 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat het voornemen of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij de beschrijving van deze ontwikkeling uit van de te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het gebied en van nieuwe activiteiten waarover al besloten is in omgevingsplannen of omgevingsvergunningen.

4.2 Systeemanalyse

Het Rijk heeft ervoor gekozen om het Programma te baseren op een integrale systeemanalyse van het IJsselmeergebied. De Commissie onderschrijft deze benadering. Deze gaat in beeld brengen welke factoren bepalend zijn voor de werking van het systeem, welke interacties spelen tussen verschillende eigenschappen van het systeem en hoe dit kan bijdragen aan het in stand houden of verbeteren van de kernkwaliteiten uit de Agenda IJsselmeergebied 2025–2050.

Geef voor het IJsselmeergebied op kaart aan in welke gebieden zandwinning zonder meer uitgesloten is (zoals gebieden waar de waterkolom minder dan drie meter bedraagt, bij windparken, leidingen en archeologische vindplaatsen). Benut de systeemanalyse niet alleen om de draagkracht van het systeem te onderzoeken voor de periode 2025–2050, maar geef ook een doorkijk naar de periode daarna.

4.3 Gevoeligheidsanalyse klimaatverandering

Het IJsselmeergebied speelt een cruciale rol in de Nederlandse zoetwatervoorziening en waterveiligheid. Door de klimaatverandering stijgt de zeespiegel en wordt het steeds moeilijker om IJsselmeerwater naar de Waddenzee te spuien¹⁰, wanneer de huidige meerpeilen worden aangehouden¹¹. Tegelijkertijd stroomt er meer rivierwater naar het IJsselmeer in extreem natte omstandigheden als gevolg van klimaatverandering. De waterveiligheid komt hierdoor steeds meer onder druk te staan. In lange perioden van droogte kan de aanvoer juist afnemen en kan er niet gespuid worden naar de Waddenzee, waardoor verzilting optreedt.

Om de functies van het IJsselmeergebied ook in de toekomst te behouden is het belangrijk dat flexibel kan worden ingespeeld op ontwikkelingen en nieuwe inzichten.

---

¹⁰ De aan- en afvoer van water bepaalt de waterstanden in het IJsselmeergebied. De instroom komt voornamelijk via de rivier de IJssel en daarnaast onder meer via neerslag, beken en kleine rivieren. Het teveel aan water wordt afgevoerd naar de Waddenzee via spuisluizen en pompen in de Afsluitdijk. Bron: www.rijkswaterstaat.nl.

¹¹ Bron: www.deltaprogramma.nl.

Zandwinning zou zowel positieve als negatieve effecten kunnen hebben op de klimaatadaptatiefunctie van het IJsselmeer. De Commissie adviseert daarom om een gevoeligheidsanalyse uit te voeren naar de mogelijke effecten van klimaatverandering. Onderzoek daarbij hoe de alternatieven zich verhouden tot de klimaatscenario's en de daarmee samenhangende verhoging van het waterpeil in het IJsselmeergebied.

4.4 Beoordelingskaders doelbereik en milieueffecten

In de NRD zijn twee beoordelingskaders opgenomen. Het beoordelingskader doelbereik (tabel 5.1) en het beoordelingskader milieueffecten (tabel 5.2). Hieronder gaat de Commissie in op deze twee beoordelingskaders. Hierbij herhaalt de Commissie de elementen uit deze beoordelingskaders niet, maar vult deze aan of stelt wijzigingen voor.

Beoordelingskader doelbereik

Bij het beoordelingskader doelbereik valt het de Commissie op dat de drie doelen uit hoofdstuk 1 van de NRD¹² uitgebreid worden tot vijf doelen. Risico's voor de uitvoerbaarheid en verwachtingen rondom de opbrengsten uit domeinafdrachten zijn als doelen toegevoegd.

De Commissie adviseert om de risico's voor de uitvoerbaarheid niet als doel op te nemen in het beoordelingskader doelbereik omdat het inhoudelijk niet tot de doelen behoort. De verwachting rondom de opbrengsten uit domeinafdrachten kan onderdeel uitmaken van het beoordelingskader doelbereik als de opbrengsten uit domeinafdrachten inderdaad een doel van het programma zijn. De Commissie beveelt voor de transparantie aan om dit thema dan ook in hoofdstuk 1 als (neven)doel te benoemen. Voeg een maatlat toe waarmee duidelijk wordt wanneer dit doel in welke mate wordt bereikt.

Eén van de doelen is de afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen. Geef in het MER aan met welke methoden en technieken dit mogelijk is. Geef ook aan in welke zones van het plangebied de kans het grootst en het kleinst is om deze methoden in de praktijk te brengen.

Beoordelingskader milieueffecten

Bij het beoordelingskader milieueffecten staat dat passend bij het abstractieniveau van het Programma de effectbeoordeling vooral kwalitatief is, op basis van bestaande bronnen en expert judgement. Waar nodig wordt de beoordeling kwantitatief onderbouwd op basis van beschikbare data en onderzoek. Betrek hierbij de gegevens uit de monitoring en evaluatie van huidige en afgeronde zandwinningen in het IJsselmeergebied.

Geef bij de milieueffecten aan of er sprake is van een tijdelijk of korte-termijneffect of juist een langdurig of lange-termijneffect.

4.5 Bodem en water

In de huidige situatie voldoet de waterkwaliteit niet aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Maak van waterkwaliteit een apart beoordelingscriterium (net als

---

¹² De drie doelen zijn bijdrage aan zandwinning, bijdrage aan gebiedsdoelen en afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen.

bodem- en luchtkwaliteit). Toon op hoofdlijnen aan dat de kwaliteit in de relevante KRW-waterlichamen en overige wateren niet verslechtert.¹³ Het is van belang dat het behalen van de KRW-doelen in 2027 niet in gevaar wordt gebracht, ook niet in combinatie met andere projecten of plannen. Laat daarom zien of en hoe de alternatieven kunnen leiden tot een verbetering van de waterkwaliteit en de aan water gebonden biodiversiteit.

Geef aan welke maatregelen kunnen worden genomen om negatieve effecten op dit gebied te beperken. Ga in op de verwachte effectiviteit van deze maatregelen. Besteed ook aandacht aan verzilting van het IJsselmeer door kwel en zoutindringing vanuit de Waddenzee en verontreinigingen die vrijkomen bij roering van de bodem (zie ook de zienswijze van PWN¹⁴). Ga ook in op het risico van verzilting van het grond- en oppervlaktewater binnendijks, inclusief het opbarsten van waterbodems (zie ook de zienswijze van Waterschap Zuiderzeeland¹⁵).

Geef aan of er risico's zijn voor de kwaliteit van het drinkwater dat uit het IJsselmeer wordt gewonnen en met welke maatregelen deze risico's kunnen worden verkleind. Geef aan in welke zones van het plangebied zandwinning de grootste risico's oplevert op negatieve effecten op de waterkwaliteit (bijvoorbeeld door dunne deklagen of bestaande verontreinigingen).

De waterkeringen rond het plangebied moeten voldoen aan de waterveiligheidsnormen. Als zandwinning een negatief effect heeft op de waterveiligheid, zal dit effect moeten worden gemitigeerd of gecompenseerd met maatregelen aan de keringen. Geef aan in welke gebieden of zones grenzend aan de waterkeringen zandwinning effecten op de waterveiligheid kan hebben. Houd daarbij rekening met verschillende mogelijke effecten van zandwinning, zoals invloed op de windopzet, golfhoogte, buitenwaartse stabiliteit en piping (water dat onder de kade of dijk doorstroomt). Houd ook rekening met de geplande uitbreiding van de keringen, bijvoorbeeld door aanleg van vooroevers.

4.6 Landschap, archeologie en cultureel erfgoed

Het IJsselmeergebied is een uniek gebied dat een ontwikkeling heeft doorgemaakt van land naar water en deels weer naar land en van zout water naar zoet water. Het gebied heeft belangrijke waarden op het gebied van landschap, archeologie en cultureel erfgoed. De bodem van het IJsselmeer bevat vele objecten en sporen die te maken hebben met het gebruik in het verleden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om sporen van bewoning, scheepswrakken en vliegtuigwrakken.

Geef in het MER de archeologische (verwachtings)waarden op kaart aan. Beschrijf welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Breng per alternatief/variant de

---

¹³ Dit geldt voor alle waarden waarvoor normen zijn gesteld en voor zowel grond- als oppervlaktewater. Als één waarde daalt onder het bij de huidige klasse behorende niveau, daalt namelijk de klasse-indeling van het hele waterlichaam ('one-out-all-out').

¹⁴ PWN (Waterleidingbedrijf Noord-Holland) vraagt met zijn zienswijze onder meer aandacht voor de mogelijke impact van zandwinning op zoutindringing richting het IJsselmeer.

¹⁵ Waterschap Zuiderzeeland vraagt met haar zienswijze onder meer aandacht voor mogelijke grondwaterstand- en kweleffecten door zandwinning in haar beheergebied.

effecten in beeld op de bekende en verwachte archeologische waarden. Doe dit op een manier die past bij het detailniveau van het besluit.

De Commissie adviseert om in het MER de volgende aspecten toe te voegen aan het beoordelingskader milieueffecten:

- **Cultureel erfgoed.** Aan de IJsselmeerkust is sprake van vele Rijksbeschermden stads- en dorpsgezichten (havens), provinciale monumenten (dijken) en objecten met regionale monumentale waarde. Beschrijf fysieke effecten van zandwinning op dit erfgoed en effecten op de beleving ervan.
- **Landschappelijke waarden**, waaronder weidsheid, donkerte en rust¹⁶. De NRD besteedt aandacht aan ruimtelijke kwaliteit en landschap van het IJsselmeergebied, maar de doelstelling 'Landschap van Wereldklasse' uit de Agenda IJsselmeergebied 2050 komt in het beoordelingskader milieueffecten niet duidelijk terug.
- **Historisch (onderwater)landschap.** De NRD gaat niet in op het recent ontdekte onderwaterlandschap met de historische rivierlopen, zoals de Overijsselse Vecht en de voorloper van de IJssel, de Gunnepe. Deze historische rivierlopen houden direct verband met archeologische verwachtingswaarden. Het onderwaterlandschap bestaat uit de combinatie van aardkundige en archeologische waarden, maar is meer dan de som der delen. De Commissie adviseert deze samenhang in de effectbeoordeling in beeld te brengen door ook de fysieke aspecten van het onderwaterlandschap mee te nemen in de eerdergenoemde systeemanalyse en in de effectbeoordeling.

4.7 Natuur

In het IJsselmeergebied liggen zes Natura 2000-gebieden: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, Veluwerandmeren, Ketelmeer & Vossemeer en Zwarte Meer. Aangrenzend aan het IJsselmeergebied liggen de Natura 2000-gebieden Rijntakken en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. Deze Natura-2000 gebieden zijn onder andere van belang voor broedvogels en trekvogels als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen op hun trekroutes. Ook zijn enkele gebieden van belang voor (onderwater)habitattypen en habitatrictlijnsoorten. Een groot deel van deze gebieden is ook begrensd binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het programma heeft mogelijk significante gevolgen voor deze Natura 2000-gebieden. Daarom moet een Passende Beoordeling worden opgesteld. Maak hierin globaal duidelijk of aantasting van natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden kan worden uitgesloten. Kijk ook of de geplande ontwikkelingen passen binnen de voorwaarden van het ruimtelijke beleid (NNN), waarbij in het kader van het MER ook rekening gehouden moet worden met externe werking.

Gebruik bijvoorbeeld het stoplichtmodel. Groen licht betekent uiteraard dat geen effecten verwacht worden. Bij oranje licht kunnen negatieve effecten optreden, maar is zicht op effectieve maatregelen in de uitwerking in vervolgbesluiten, waardoor het stoplicht op groen kan komen. Rood licht betekent dat aantasting niet is uitgesloten en dat geen maatregelen

---

¹⁶ De combinatie van bewonersgroepen, Stichting Gaasterlân Natuerlân, Vogelbescherming Nederland en de IJsselmeervereniging brengt met haar zienswijze onder meer in dat de doelstelling Landschap van Wereldklasse ontbreekt in het beoordelingskader doelbereik en deels ontbreekt in het beoordelingskader milieu.

beschikbaar zijn om dit te voorkomen. Bij rood licht kan het programma niet worden vastgesteld, tenzij de ADC-toets met succes wordt doorlopen.

Uit eerdere MER-toetsingen is gebleken dat grootschalige activiteiten in of nabij het IJsselmeer niet zonder meer uitgevoerd kunnen worden¹⁷. Dit komt mede doordat van diverse vogelsoorten de doelen binnen de Natura 2000-gebieden niet gehaald worden. Elke activiteit die leidt tot negatieve effecten op de populaties van deze soorten (aantasting van de natuurlijke kenmerken) is in principe niet toegestaan. Er moet onderbouwd worden waarom gekozen is voor de betreffende alternatieven, vóórdat de Passende beoordeling wordt uitgevoerd. Dit vooral omdat in de beoordelingen mogelijk ook naar alternatieven buiten het IJsselmeergebied gekeken moet worden.

De Commissie adviseert om in het beoordelingskader milieueffecten bij het milieuthema natuur als methode naast kwalitatief onderzoek ook kwantitatief onderzoek op te nemen. Het is van belang om de verscheidenheid in het gebied in beeld te brengen om de draagkracht van het gebied te kunnen bepalen. Van de Vogelrichtlijngebieden zijn veel gegevens beschikbaar over de aanwezigheid, verspreiding en trends van soorten.

4.8 Hinder en veiligheid

Zandwinning kan leiden tot hinder en onveilige situaties. De NRD geeft aan dat de effecten op gebruiksfuncties in het MER worden onderzocht. Ga daarbij kwalitatief in op:

- geluidhinder door winning, transport, op- en overslag;
- trillingshinder;
- effecten op de veiligheid van recreanten, omwonenden, scheepvaart en visserij;
- effecten op kabels en leidingen.

Geef aan welke maatregelen kunnen worden getroffen om hinder en onveilige situaties te voorkomen.

5 Overige onderwerpen

5.1 Leemten in kennis

Laat zien over welke milieuaspecten er onvoldoende informatie is door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in de verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het ontbreken van de informatie beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of de informatie die ontbreekt op korte termijn beschikbaar komt.

---

¹⁷ Industriezandwinning IJsselmeer, Toetsingsadvies over de 2^e aanvulling op het milieueffectrapport. Commissie voor de Milieueffectrapportage, 11 februari 2016 en Windparken Noordoostpolder, Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop. Commissie voor de Milieueffectrapportage, 24 maart 2010.

5.2 Monitoring en evaluatie

De Commissie adviseert om de systeemanalyse en het beoordelingskader van het MER te gebruiken voor het opzetten van een monitoring- en evaluatieprogramma. Gebruik dit programma om de langjarige ontwikkeling te monitoren. Breng hiermee in beeld hoeveel zand er waar in het IJsselmeer wordt gewonnen, hoe de zandwinning bijdraagt aan de gestelde doelen (zandvraag, gebiedsdoelen en afbouw gebruik fossiele brandstoffen) en welke milieu- en omgevingseffecten zich voordoen. Breng op basis van het monitoring- en evaluatieprogramma ook de opeenstapeling van omgevingseffecten in beeld en betrek de invloed van klimaatverandering.

Geef aan wat de frequentie van monitoring en evaluatie is en wie verantwoordelijk is. Beschrijf het participatieproces en hoe in de monitoring en evaluatie de beleving van bewoners, gebruikers en belanghebbenden van het IJsselmeergebied een rol speelt. Laat indicatoren zoveel mogelijk aansluiten bij reguliere dataverzameling en het al opgestelde beoordelingskader. Neem in het monitoringplan ook de ontwikkelingen in de omringende gebieden en raakvlakprojecten mee.

5.3 Samenvatting en leesbaarheid van het MER

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Deze verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofd- en nevendoelstellingen;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu van zandwinning in het IJsselmeergebied en de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven, inclusief het voorkeursalternatief.

Leesbaarheid van het MER

Vorm en presentatie dragen bij aan een goed leesbaar MER. De vergelijking van de alternatieven verdient bijzondere aandacht. Gebruik daarbij tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een compact MER met achtergrondgegevens in een bijlage;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- actueel, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Arjen Goutbeek

drs. Josefine van der Heijde (secretaris)

ir. David Heikens

dr. Heleen van Londen

drs. Marieke van Rhijn (voorzitter)

ir. Marlies Verspui

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Programma Zandwinning IJsselmeergebied 2025–2050.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke activiteiten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om categorie B2 'winning van mineralen'. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW).

Initiatiefnemer besluit

Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW).

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 19 februari 2024 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3782](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

